

Franse tijd | Invloeden op onze samenleving

Napoleon bracht niet alleen een bezettingsleger naar De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, maar voerde ook veel hervormingen in op allerlei gebied. Hervormingen die nog steeds hun stempel drukken in de huidige tijd.

- **De eerste Grondwet**

Op 1 mei 1798, dus aan het begin van de Franse Tijd, werd als eerste Grondwet in Nederland, de Staatsregeling voor het Bataafsche Volk, door de Nationale Vergadering van de Bataafse Republiek ingevoerd. Deze grondwet was geschreven naar Frans voorbeeld. Deze regeling was slechts korte tijd van kracht, maar hiermee werden wel de fundamenten van de Nederlandse rechtsstaat gelegd. Voor het eerst werden de fundamentele vrijheden van godsdienst, vergadering en drukpers vastgelegd, samen met de staatsrechtelijke eenheid van de Nederlandse provincies. In de grondwet werd ook de scheiding der machten vastgelegd, evenals een zekere vorm van kiesrecht.

- **Het Burgerlijk Wetboek**

De Code Napoléon. Door dit nieuwe wetboek werden de burgerlijke staat, de burgerlijke stand en met name het huwelijk onttrokken aan het kerkelijk recht. Burgers konden nu dus huwen en scheiden zonder een inmenging van een religieuze instelling zoals de katholieke kerk. Veel burgerlijke wetgeving in België en Nederland is afgeleid van dit wetboek.

- **Afschaffing maatschappelijke standen**

De speciale voorrechten en privileges van de geestelijkheid en de aristocratie werden afgeschaft. Dezen hadden voortaan dezelfde rechten en plichten als de burgerij.

- **De Burgerlijke Stand**

Een gestandaardiseerde registratie van geboorten, huwelijken, echtscheidingen en overlijdens. Mensen moesten een definitieve spellingswijze van de veelal al bestaande achternaam opgeven.

- **Het kadaster**

Het Kadaster registreert van al het vastgoed (grond en gebouwen) in Nederland wie welke rechten heeft. Ook houdt het **Kadaster** de coördinaatpunten in het landschap bij: het Rijksdriehoeksstelsel. Alle gegevens zijn beschikbaar voor iedereen.

- **Huisnummers**

In de Franse hoofdstad vond, naar idee van Napoleon, de eerste huisnummering in de geschiedenis plaats. Dat Parijse voorbeeld met even nummers aan de ene kant van de straat en oneven nummers aan de andere kant werd door Napoleon ook in de Bataafse republiek ingevoerd.

- **De militaire dienstplicht**

In Nederland werd de militaire dienstplicht, toentertijd "conscriptie" genaamd, in 1810 ingevoerd na inlijving van het Koninkrijk Holland in het Franse Keizerrijk.

- **Standaardmaten en -gewichten**

De oude lokale maten en gewichten werden vervangen door kilogram, meter en liter.

- **Belastingen**

Er werd accijns geheven op zout, zeep, turf, alcoholische dranken, graan, meel en vlees. Verder werden grondbelasting, personele belasting op bedienden, paarden, meubels ingevoerd.

- **Oprichting van het Koninklijk Instituut van Wetenschappen, de Koninklijke Bibliotheek, en de Nationale Kunstgalerij**

Het KlvW werd in 1808 opgericht door Koning Lodewijk Napoleon en in 1851 weer opgeheven (tegelijk met de oprichting van de Koninklijke Nederlandse Academie der Wetenschappen).

De Koninklijke bibliotheek is opgericht in 1798 en ontving de naam Koninklijke Bibliotheek in 1806 van Koning Lodewijk Napoleon.

In 1795 werd het Stadhoudelijk Kabinet van Schilderijen naar Parijs overgebracht en als oorlogsbuit bij het Louvre ondergebracht, dat twee jaar eerder als museum was geopend. De inboedel en andere bezittingen van de Oranjes in de Nederlanden werden via veilingen verkocht. Alexander Gogel, die in 1798 werd aangesteld als agent van Financiën, kreeg het beheer over de goederen van Willem V. Hij verzamelde schilderijen en andere aan de staat vervallen bezittingen van de stadhouderlijke familie en liet deze overbrengen naar het Huis ten Bosch, in die tijd bekend als 'Huis in 't Bosch', in toen nog Wassenaar. In november 1798 legde Gogel aan het Uitvoerend Bewind het plan voor om in het Huis ten Bosch een gedeelte voor een Nationaal Museum in te richten. Op 19 november 1798 kreeg Gogel toestemming van het Uitvoerend Bewind voor de uitvoering van zijn plan en de oprichting van een nationaal museum. Omdat uit de *Nationale Konst-Gallery* het latere Rijksmuseum Amsterdam is voortgekomen, wordt deze datum gezien als stichtingsdatum van het Rijksmuseum.

- **Rechts rijden en uitbreiding wegennet**

Vóór de Franse Revolutie (1789) reisde de aristocratie (adel) aan de linkerkant van de weg en het volk rechts. Na de bestorming van de Bastille en de daaropvolgende gebeurtenissen moest de adel inbinden en ging het volk, om geen onderscheid meer te willen maken, ook rechts rijden. In Parijs werd de regel in 1794 ingevoerd. Geleidelijk aan werd rechts rijden ook ingevoerd in de landen waar Napoleon het voor het zeggen had. In die landen werd het wegennet fors uitgebreid met een reeks verbindingen tussen grote steden die vaak lijnrecht waren. Deze zijn ook nu nog herkenbaar als "route nationale". In Nederland zijn nog altijd, in die tijd aangelegde, wegen bekend als Napoleonsweg. Een bekende Napoleonsweg is de N 273 in Limburg tussen Blerick en Ittervoort. De Napoleonsweg van Parijs naar Amsterdam kwam in 1813 gereed. Onderdeel daarvan zijn geweest De Bredaseweg In Oosterhout, de Oosterhoutseweg in Breda, de N 263 van Breda via Zundert naar de Belgische grens en in België de Bredasebaan (N1) van de Nederlandse grens via Wuustwezel naar Antwerpen.

- **Onderwijswet**

Onderwijs werd beter geregeld en beter toegankelijk gemaakt voor de gewone burgers. In 1806 werd een nieuwe onderwijswet ingevoerd. Deze wet regelde alle zaken met betrekking tot het lager onderwijs. De belangrijkste zaken die daarin geregeld werden waren dat leraren verplicht werden om klassikaal les te gaan geven en bevoegd moesten zijn. Zowel de maatschappelijke als christelijke deugden moesten onderwezen worden. Ouders werden verplicht om schoolgeld te betalen. Wel werd er nog steeds onderscheid gemaakt tussen openbaar onderwijs en bijzonder onderwijs. Een landelijke inspectie zag erop toe dat de nieuwe schoolregels werden nageleefd.

- **Postbezorging**

In 1799 werd het eerste postkantoor geopend en in 1807 werd de eerste postwet ingevoerd. Daardoor kreeg de Staat het monopolie en werden vaste tarieven geregeld. Het postbedrijf viel onder het Departement van Financiën. In het begin werd de post lopend bezorgd. Tijdens de Franse Tijd werd de postiljon geïntroduceerd, waarbij de post met paard en wagen werd bezorgd. Daardoor werd de post veel sneller bezorgd.

- **Reorganisatie van de rechterlijke macht**

In de periode van de Franse overheersing van ons land vond er een belangrijke wijziging in de bestaande rechtsorde plaats, die voor de latere Nederlandse rechtspleging van groot belang bleek. Bij Keizerlijk Decreet (9 juli 1810) werd Nederland in departementen, arrondissementen, kantons en communes verdeeld. De bestaande rechterlijke instanties (stadsgerechten, gilderechten, leengerechten e.d.) werden eveneens bij Keizerlijk Decreet (18 oktober 1810) opgeheven en nieuwe rechtbanken werden per 1 januari 1811 ingevoerd. In iedere hoofdplaats van een arrondissement werd een Rechtbank van Eerste Aanleg gevestigd en in iedere hoofdplaats van een kanton een Vrederecht. Bij de nieuwe indeling werd voor het eerst gebruik gemaakt van de verdeling in civiele en strafrechtspraak, volledig afgescheiden van het bestuur. Slechts de kooplieden behielden nog enige tijd hun rechterlijke colleges. Zo was er in Amsterdam tot 1819 een rechtbank van koophandel gevestigd. Na de omwenteling van 1813 bleef de Franse wetgeving, met de ingevoerde rechtscollages, voorlopig van kracht. Slechts de titulatuur en de woorden 'Keizer' en 'Keizerlijk' werden vervangen.

- **Nationale musea**

Niet ingevoerd door Napoleon, maar wel een rechtstreeks gevolg van zijn daden; de door Napoleon "geroofde" kunst werd teruggeëist door de betreffende landen. Het was een eis van de tweede Vrede van Parijs (1815). De teruggekregen kunstwerken werden echter niet langer als de privécollectie beschouwd van een koning of prins maar ondergebracht in openbare musea. Het was het begin van de nationale musea in de meeste Europese landen; in Nederland van het Rijksmuseum Amsterdam.

Deze gegevens in dit artikel zijn uit diverse bronnen verzameld door Ria Efdée en Bert van Ginkel